

мування інвестиційних процесів та зубожіння громадян внаслідок того, що отримані кошти не створюють нових робочих місць, не розвивають виробничої інфраструктури і не сприяють підвищенню доходів працюючих;

- зменшення обсягів іноземних кредитів, гарантованих урядом, забезпечення умов і сприяння самостійному виходу вітчизняних підприємств на міжнародні фінансові ринки для залучення інвестицій [10, с. 13];

- законодавче обмеження розміру державного боргу, враховуючи високі ризики, значну частку запозичень в іноземній валюті, нестабільність податкових надходжень до державного бюджету, недостатній розвиток інституційного середовища тощо;

- удосконалення законодавчо-нормативної бази з метою чіткого врегулювання питань щодо державних запозичень, яка б відповідала загальноприйнятій міжнародній практиці у даній сфері.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Мних А.М. Сучасні способи оптимізації боргової політики України для оздоровлення економіки / А.М. Мних // Облік і фінанси АПК. – 2010. – № 4. – С. 147–149.
2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>.
3. Вахненко Т.П. Державний борг України та його економічні наслідки / Т.П. Вахненко // НАН України ; Інститут економічного прогнозування. – К. : Альтерпрес, 2000. – 152 с.
4. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.imf.org>.
5. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
6. Вівчар О.Й. Особливості управління державним боргом та методи його удосконалення / О.Й. Вівчар, М.Ю. Солдак // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2011. – С. 371–375
7. Щегельська М. Зовнішній державний борг України – необхідність чи небезпека? / М. Щегельська [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.uallfinanz.com/news/view_text.php?id=128.
8. Присяжнюк О.О. Особливості управління та обслуговування державного боргу України / О.О. Присяжнюк // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 2. – С. 209–211.
9. Колобов Ю. Управління державним боргом в контексті пріоритетів боргової політики України / Ю. Колобов // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Економіка». – 2014. – Вип. 1(154). – С. 18–22.
10. Мазур І.І. Причини фінансової кризи в умовах глобалізації / І.І. Мазур, Ю.М. Сапачук // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Економіка». – 2009. – Вип. 109. – С. 9–13.

УДК 334.726

Сливенко О.В.

аспірант

Дніпропетровського національного університету
імені Олеся Гончара

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ В УКРАЇНІ

Досліджено теоретичні та практичні аспекти інвестиційної діяльності іноземних ТНК в Україні. Визначено проблемні зони розвитку транснаціонального бізнесу у рамках державної інвестиційної політики. Розглянуто прямі іноземні інвестиції країн ЄС та окремих корпорацій.

Ключові слова: ТНК, МНПК, прямі іноземні інвестиції, інвестиційна політика, інвестиційна діяльність.

Сливенко А.В. ИНВЕСТИЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ТРАНСНАЦИОНАЛЬНЫХ КОРПОРАЦИЙ В УКРАИНЕ

Исследованы теоретические и практические аспекты инвестиционной деятельности ТНК в Украине. Определены проблемные зоны развития транснационального бизнеса в рамках государственной инвестиционной политики. Рассмотрены прямые иностранные инвестиции стран ЕС и отдельных корпораций.

Ключевые слова: ТНК, МНПК, прямые иностранные инвестиции, инвестиционная политика, инвестиционная деятельность.

Slyvenko O.V. THE INVESTMENT ACTIVITIES OF TRANSNATIONAL CORPORATIONS IN UKRAINE

Studied theoretical and practical aspects of investment activity of foreign TNCs in Ukraine. Identified problem areas for the development of transnational business within the state investment policy. Considered foreign direct investment in the EU and individual corporations.

Keywords: TNC, PBMCs, foreign direct investment, investment policy, investment activity.

Постановка проблеми. На початку ХХІ ст. відбувається динамічне зростання зовнішньоекономічної діяльності, в якій транснаціональні структури є інвесторами, торговцями, носіями ноу-хау, стимуляторами міжнародної трудової міграції. Вони є ключовою ланкою у розвитку міжнародних економічних зв'язків і відносин, у процесі розширення і поглиблення виробничих процесів між компаніями різних країн. Міжнародне виробництво товарів і послуг транснаціональними компаніями (ТНК) на початок третього тисячоліття становило майже 10% світового ВВП. Найбільша концентрація ТНК у світовому виробництві переважно в галузях автобудування,

електроніки, фармацевтичній і хімічній промисловості. Міжнародна діяльність ТНК розпочала створення розвинутої мережу інвестиційної, науково-технічної, виробничої, культурної та торгової співпраці країн і заклала фундамент глобальної економіки.

У такий скрутний для національної економіки час, як сьогодні, нам вкрай важливо залучитися підтримкою іноземних інвесторів, перейняти досвід ведення міжнародного бізнесу та покращити економічний клімат України. Одним із найефективніших засобів вирішення цих завдань, є залучення іноземних інвестицій. Нині надходження іноземних інвестицій до нашої країни залишається на критичному

рівні. У зв'язку з нинішнім критичним станом національної економіки та проведенням у країні антитерористичної операції іноземні партнери можуть взагалі припинити свою інвестиційну діяльність та вивести активи дочірніх підприємств. Саме тому основними заходами стабілізації національної економіки є поліпшення привабливості інвестиційного клімату.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливу увагу розвитку інвестиційної діяльності іноземних ТНК в Україні приділяли такі зарубіжні вчені, такі як: Л. Ігоніна, Дж.М. Кейнс, М. Портер, П. Самуельсон, Р. Харрод. В Україні ґрунтовно досліджували такі вітчизняні науковці, як: О. Гаврилюк, Г. Губерна, С. Довбня, Т. Затоначька, М. Крейдич, М. Назарчук.

Формулювання мети. Метою дослідження є визначення тягарів розвитку інвестиційної діяльності іноземних ТНК в Україні. Для досягнення поставленої мети застосовано загальнонаукові методи теоретичного узагальнення, порівняння, метод комплексного та структурного аналізу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Після отримання статусу незалежної держави Україна стала на шлях ринкових перетворень, одним із елементів яких є активне залучення закордонних інвестицій. Але темпи економічного реформування та результати залучення закордонного капіталу в Україну є досить повільними.

Регулювання іноземних інвестицій здійснюється через низку прийнятих законодавчих актів. До них належать: Господарський кодекс України [12], Податковий кодекс України [13]; Закони України: «Про зовнішньоекономічну діяльність» [11], «Про режим іноземного інвестування» [14], «Про інвестиційну діяльність» [15], «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон» [16].

Надходження в Україну прямих закордонних інвестицій регламентує Закон України «Про режим іноземного інвестування», він виступає гарантом права бути закордонним інвестором на одному рівні з вітчизняними підприємствами, захищає від експропріації, дає право на вільний вивіз дивідендів та прибутків, певні пільги на проведення імпорتنих операцій. Ці пільги дають змогу закордонному інвестору безмитно ввозити устаткування та інше майно як внесок у статутний фонд компанії. За цим законодавством, іноземний інвестор також отримує гарантію що пільги, надані Законом України «Про режим іноземного інвестування», діятимуть не менше 10 років [3].

У деяких галузях економіки України існують обмеження на частку закордонної власності у статутному капіталі компанії: видавнича справа, страхування, сфера телекомунікації, виробництво алкогольної продукції та зброї; стратегічні підприємства (їх список затверджується урядом після узгодження з парламентом), включаючи телевізійні та радіостанції.

Відповідно до антимонопольного регулювання економіки України, будь-яка створена компанія або поглинання чи злиття за участю іноземного інвестора повинно затверджуватися антимонопольним комітетом. Таким чином, перед початком своєї діяльності в Україні усі іноземні інвестори змушені проходити через тривалу і не завжди відкриту процедуру отримання дозволу в антимонопольному комітеті [17].

Щодо приватизації, то у приватизаційних процесах до 2000 року іноземні інвестори участі практично не брали, але у травні цього ж року ситуація зміни-

лася, коли до законодавчої бази української приватизації парламентом були внесені зміни. За новими правилами здійснення приватизації можливо лише тільки на грошовій основі. Ця політика дозволила українському уряду в 2000 році отримати від приватизації майже 3 мільярди гривень.

Велика частка від доходів приватизації була отримана завдяки продажу великих пакетів акцій нафтопереробних, металургійних та машинобудівних заводів.

На думку багатьох іноземних інвесторів, на інвестиційний клімат України вкрай негативно впливає податкова система, що підтверджується загальним високим рівнем оподаткування, заплутаністю та складністю самої процедури податків і зборів [5].

За дослідженнями, які були проведені «Міжнародною фінансовою корпорацією», найгірша ситуація із країн СНД у податковій сфері спостерігається саме в Україні. Це пов'язано з такими чинниками [18]:

- безконтрольність діяльності Державної податкової адміністрації;
- наявністю великої кількості податків;
- високим рівнем податків: ПДВ – 20%, податок на прибуток корпорацій – 30%, прогресивний прибутковий податок – від 10 до 40%, прибутковий податок на дивіденди – 30%, прибутковий податок на роялті і депозити – 15%, податок на репатріацію дивідендів за кордон – 15%;
- невизначеністю у трактуваннях податковою службою і судовими органами нормативних і законодавчих актів України.

Через наявність такої жахливої ситуації у податковій системі України призводить до того, що велика частина суб'єктів підприємницької діяльності діє у тіншовій економіці. Така ситуація є вкрай неприйнятною для іноземних інвесторів, тому що для ТНК які діють у світовому масштабі більш значною цінністю є чистий імідж компанії, ніж швидко отриманий прибуток від операцій у тіншовій економіці. Більшість стратегічних закордонних інвесторів в Україні діють легально, що ставить їх у дискримінаційне положення порівняно з бізнесом у тіншовій економіці, витрати якого через відсутність митних і податкових платежів знаходяться на більш низькому рівні.

Збільшення привабливості України для іноземних інвесторів залежить від темпів ринкової трансформації економіки, макроекономічної стабілізації, характеру структурних перетворень. Наявність розвинутого внутрішнього ринку капіталу є важливою передумовою створення конкурентоспроможного інвестиційного клімату країни. Занепад фондового ринку, фінансової інфраструктури значно ускладнює процес залучення іноземних інвестицій.

Таблиця 1

**Прямі іноземні інвестиції
в Україну у період 2010–2014 рр.***

Станом на 01.01	Прямі іноземні інвестиції в Україну
2010	39 175,7
2011	43 836,8
2012	48 991,4
2013	53 679,3
2014	57 056,4
31.12.2014	45 916,0

Інформацію наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя.

**Дані наведено за даними джерела [9]*

Звичне оточення іноземного інвестора охоплює ефективні зв'язки з банками, фінансовими, аудиторськими, консалтинговими та юридичними компаніями. Наявність таких бізнес-структур та якість їхніх послуг можуть суттєво впливати на мотиви приходу ТНК у країну [6].

Україна як приймаюча ТНК країна не посіла належного місця в їх діяльності. Незважаючи на певні природні переваги, вона має один із найнижчих показників залучення прямих іноземних інвестицій серед країн Центральної та Східної Європи, СНД. За обсягами іноземних інвестицій на душу населення Україна поступається навіть Албанії та Казахстану [4]. Серед компаній, які вклали прямі іноземні інвестиції в українську економіку, провідне положення займають європейські корпорації. Станом на 1 липня 2014 року їх прямі капіталовкладення досягли 50 млрд дол.

Україна як промислова держава транснаціональним корпораціям нецікава. Такий висновок можна зробити, проглянувши список глобальних корпорацій, представлених на вітчизняному ринку: Siemens, Volkswagen, Deutsche Telecom, Jabil Circuit and Electronics, Sony, Panasonic, Telefnor, TNK-BP, Coca-Cola, Cargill, Carlsberg, Sun Interbrew, Lraft Foods, Nestle, Phillip Morris, Reemtsma, Raiffeisen Bank, Erste Bank, HVB, ING Paribas, EFG Group, McDonalds, Metro Cash&Carry, Billa, Paterson, UPS, Rehms Logistics, FedEx, CEVA(TNT), DHL, Emons, Asstra, Schenker, Samsung, Toyota, Nokia, Hewlett-Packard, British American Tobacco та деякі інші ТНК. Великі промислові концерни, такі як, наприклад, Westinghouse, ExxonMobil або General Electric, на українському ринку відсутні. Виняток – Mittal Steel, для якої її український актив – Криворізьсталь – проміжна, а не кінцева ланка виробничого ланцюга.

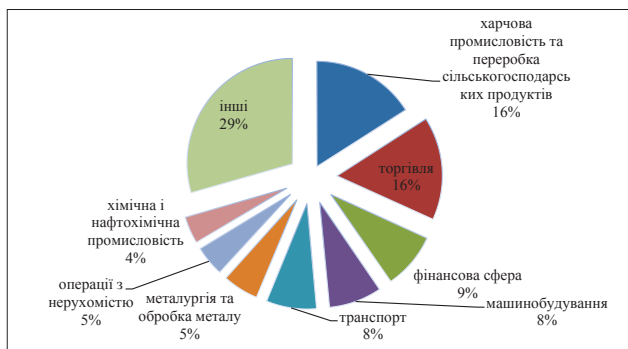

Рис. Інвестиційно-привабливі галузі економіки України у 2014 р.

Складено за даними держкомстату України

Серед закордонних інвесторів найбільш інвестиційно-привабливими в Україні є такі галузі економіки: харчова промисловість та переробка сільськогосподарських продуктів – 15,7% від загального обсягу ПІІ, залучених до України; торгівля – 15,6%; фінансова сфера – 8,5%; машинобудування – 8,0%; транспорт – 7,6%; металургія та обробка металу – 5,4%; операції з нерухомістю – 4,6%; хімічна та нафтохімічна промисловість – 4,1% [10]. При цьому для ТНК із країн Європейського Союзу та США найбільш привабливими є українська харчова промисловість, підприємства торгівлі, фінансовий сектор, фармацевтика. У саме цих галузях обіг капіталу є швидким, а комерційні ризики – мінімальні. Привабливим для ТНК із промислово розвинутих країн

є також інвестування в інфраструктуру бізнес-послуг для обслуговування, у першу чергу, підприємств з іноземними інвестиціями [2].

Окремо треба виділити функціонування транснаціональних корпорацій в нафтогазовій сфері України. Паливно-енергетичний комплекс (ПЕК) в економіці України має виняткове значення, оскільки визначається істотною бюджетоформуючою роллю нафтогазової сфери та великою потребою в енергоносіях через значну концентрацію енергоємних виробництв. Разом з тим вітчизняна нафтогазова галузь є досить проблемною внаслідок обмеженості власних запасів газу та нафти, дестабілізації роботи нафтопереробних підприємств після розпаду СРСР та нерозвиненості внутрішнього ринку нафтопродуктів. Приватизаційні процеси у ПЕК призвели до приходу на український ринок великих, передусім російських, ТНК.[8] Домінування російських нафтогазових компаній зумовлено традиційною роллю Росії як основного експортера вуглеводнів в Україну, геополітичним розташуванням України як транзитера російських енергоносіїв до країн Європи, а також активною експансіоністською політикою російських ТНК щодо придбання потужностей, зокрема нафтопереробних, у країнах СНД та Східної Європи.

Висновки. На початку ХХІ сторіччя основні показники діяльності ТНК (прямі іноземні інвестиції, активи, валовий продукт, експорт і продажі закордонних філій) збільшуються швидшими темпами, ніж світовий експорт і валовий внутрішній продукт. При цьому зростання могутності транснаціональних корпорацій у першу чергу досягається за ПІІ. Глобалізація міжнародної інвестиційної, торговельної та виробничої діяльності сприяла зміцненню ринкової влади транснаціональних корпорацій, дозволила їм отримати монополійний контроль над більшістю ринків країн, що розвиваються, і держав СНД. Але на сьогодні Україна не є інвестиційно-привабливою країною для іноземних інвесторів, незважаючи на деякі природні переваги. Експансія ТНК поширюється на економіку країни не шляхом будівництва виробничих комплексів та науково-дослідних центрів, а злиттям чи поглинанням вже існуючих національних компаній. Окрім цього, діяльність ТНК концентрується навколо галузей, які не потребують великих капіталовкладень та швидко окупаються.

Таким чином, для поліпшення привабливості інвестиційного клімату Україні варто зробити такі кроки: оновити виробництва, модернізацію і нарощування основних фондів підприємств сільськогосподарства; зробити структурну перебудову економіки та розв'язати соціальні і екологічні проблеми, тому що надходження іноземних інвестицій в економіку є чинником зростання ВВП, важливим джерелом створення робочих місць та сприяє успішній інтеграції України до європейського та світового господарства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гельнер І. Модифікація системи державного регулювання діяльності ТНК в Україні // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – № 4. – С. 163-166.
2. Данилишин Б.М. Інвестиційна політика в Україні: монографія / Б.М. Данилишин, М.Х. Корецький, О.І. Дацій. – Донецьк: Юго-Восток, ЛТД, 2006. – 292 с.
3. Лимонова Е.М. Транснаціональні корпорації: основні етапи розвитку та регулювання їхньої діяльності в умовах глобалізації / Лимонова Е.М., Архіпова К.С. // Європейський вектор економічного розвитку. – 2014. – № 1(16). – С. 93-101.
4. Пехтик А.В. Стратегія та пріоритети державної політики щодо іноземних ТНК// Україна в ХХІ столітті: кон-

- цепції та моделі економічного розвитку. – Л., 2000. – Ч. 2.
5. Прямі іноземні інвестиції з країн ЄС в економіці України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
 6. Степанець С.І. Основні наслідки діяльності транснаціональних корпорацій в умовах транснаціоналізації та глобалізації світової економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/PPEI>.
 7. Шеревердіна О. Інвестиційна політика України як об'єкт державної економічної політики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/putp/2012-4/doc/2/08.pdf>.
 8. Якубовский С.А. Современные транснациональные корпорации: регулирование деятельности и роль в мировой экономике. – О., 1998.
 9. ТНК та її діяльність в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://e-works.com.ua/work/5979_TNK_ta_ii_diyalnist_v_Ukraini.html.
 10. Державна служба статистика України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
 11. Закон України про зовнішньоекономічну діяльність / Верховна Рада України : офіційний веб-портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/959-12>.
 12. Господарський кодекс України, глава 4 «Господарська комерційна діяльність (підприємництво)», стаття 50 «Діяльність іноземних підприємств в Україні» / Верховна Рада України : офіційний веб-портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15/ed20111002/page2>.
 13. Податковий кодекс України» / Верховна Рада України : офіційний веб-портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
 14. Закон України про режим іноземного інвестування / Верховна Рада України : офіційний веб-портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/93/96-вр>.
 15. Закон України про інвестиційну діяльність / Верховна Рада України : офіційний веб-портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1560-12/ed20100723>.
 16. Закон України про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон / Верховна Рада України : офіційний веб-портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2673-12>.
 17. Постанова Верховної ради України про Державну програму демонополізації економіки і розвитку конкуренції / Верховна Рада України : офіційний веб-портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3757-12>.
 18. Financial Reporting – 2011 / International Finance Corporation [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/CORP_EXT_Content/IFC_External_Corporate_Site/Annual+Report/Previous+Annual+Reports/Annual+Report+2011/Financial+Reporting+2011/.

УДК 336.76:330.341.1

Стадницька О.М.
кандидат економічних наук
Львівського інституту банківської справи
Університету банківської справи Національного банку України

РИНОК ЦІННИХ ПАПЕРІВ ЯК МЕХАНІЗМ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЧИННИК ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

У статті розглянуто роль ринку цінних паперів у вітчизняній економіці, його головні характеристики, принципи функціонування та особливості розвитку. Визначено напрями розвитку інвестиційно-інноваційної сфери через ринок цінних паперів.

Ключові слова: інвестиції, інновації, інвестиційно-інноваційна сфера, ринок цінних паперів, цінні папери.

Стадницкая А.Н. РЫНОК ЦЕННЫХ БУМАГ КАК МЕХАНИЗМ ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНВЕСТИЦИЙ И ФАКТОР ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ

В статье рассмотрены роль рынка ценных бумаг в экономике государства, его главные характеристики, принципы функционирования и особенности развития. Определены направления развития инвестиционно-инновационной сферы через рынок ценных бумаг.

Ключевые слова: инвестиции, инновации, инвестиционно-инновационная сфера, рынок ценных бумаг, ценные бумаги.

Stadnytska O.M. SECURITIES MARKET AS A MECHANISM OF INVESTMENT ATTRACTION AND INNOVATION FACTOR OF DEVELOPMENT

In the article the role of the securities market in the domestic economy, its main characteristics, principles of operation and characteristics of development. The directions of development of investment and innovation sphere through the securities market.

Keywords: investments, innovations, investment and innovation sphere, security market, securities.

Постановка проблеми. Розвиток глобалізаційного суспільства реалізує національну економічну стратегію, об'єднуючи економічні інтереси різних соціально-економічних програм та виявляючи пріоритети розвитку держави в цілому. Надзвичайно важлива роль у цьому аспекті належить ефективному розвитку інвестиційно-інноваційної сфери. Потенційний розвиток ринкової економіки не може розвиватися без активно функціонуючого ринку цінних паперів, що є одним із найважливіших напрямів розвитку реального сектора економіки.

Україна намагається забезпечити високий життєвий рівень населення, стійке економічне зростання, якість життя, що відповідає стандартам високорозвинених

країн, але, на превеликий жаль, це не завжди вдається. Потрібні значні зусилля для ефективної реалізації економічних інтересів. Це стає можливим лише за умови використання кожною країною досягнень науково-технічного прогресу, переваг міжнародного поділу праці, залучення до розвитку економіки як національних ресурсів, так і міжнародних інвестицій, знань і досвіду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед науковців, які здійснюють дослідження ринку цінних паперів та інвестиційно-інноваційних процесів, варто виділити праці таких вітчизняних вчених: Л. Борщ, В. Загорського, О. Іваницької, Ю. Кравченко, М. Крупки, І. Лютого, О. Мендрула, С. Москвіна, О. Мозгового, С. Радзімовської.